

Koncept projektu Koherence politik v oblasti zmiřování klimatické změny v ČR

Komu: Ministerstvo zahraničních věcí

Zpracoval: Centrum pro dopravu a energetiku

K otázce koherence politik v oblasti zmiřování změny klimatu

ČR se zavázala podpisem naplňovat závazky v oblasti udržitelného rozvoje a zmiřování změny klimatu/adaptace na změnu klimatu. Tyto závazky byly vládou potvrzeny v nedávno přijatém Strategickém rámci ČR 2030. **Důležitou podmínkou naplňování těchto závazků je koherence** – úsilí, aby se a) naplňování těchto závazků promítlo do činnosti vládních a nevládních organizací, podnikatelských subjektů i každodenního života občanů; b) aby nebyly vyvíjeny činnosti, které se s naplňováním zmíněných závazků dostávají do rozporu. Netýká se to jen činností na národní úrovni, ale i činností směrem do zahraničí. Naplňování cílů a závazků udržitelného rozvoje a zmiřování změny klimatu není pouze národní, ale i mezinárodní a nadnárodní povinností. Pokud se nekoordinuje naplňování těchto cílů a závazků v oblasti domácí a zahraniční politiky států, dochází k vážnému porušení principu jejich koherence.

Současný situace v ČR

Jedním z nástrojů uskutečňování a sledování **koherence veřejných politik při naplňování závazků ČR v oblasti zmiřování změny klimatu je zajištění jejich transparentnosti** prostřednictvím průběžného volného přístupu k informacím týkajících se činnosti jednotlivých organizací veřejné správy. Jaká je ovšem v ČR praxe? Komplexní přehled o své činnosti organizace poskytují průběžně a ve svých výročních zprávách. Bohužel málo jsme z nich schopni se dozvědět, zda tato činnost zohledňuje naplňování cílů udržitelného rozvoje, konkrétně v oblasti zmiřování změny klimatu či nikoli. (Tohle platí, samozřejmě, pro organizace, které vyvíjejí činnosti obsahující rizika porušování závazků ČR v této oblasti.) Taková praxe je nepřijatelná, neboť v zásadě upírá odborné i laické veřejnosti právo na informace, které se týkají naplňování cílů ve veřejném zájmu. Konkrétně se to může týkat porušování práva poskytnutí informací podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Pokud nejsou takové informace veřejně k dispozici, je veřejnost z procesu naplňování cílů ve veřejném zájmu vyloučena a hrozí nebezpečí, že tyto cíle nebudou naplněny. Je také třeba mít na paměti, že netransparentnost veřejných politik je rovněž jedním z faktorů vytváření korupčního prostředí. Jeho míra se, samozřejmě, při netransparentnosti dodržování environmentálních závazků (hlavně v podnikatelské činnosti) zvyšuje.

Netransparentnost českých exportních kreditních agentur

Netransparentnost v oblasti podpory exportu zvláště do rozvojových zemí či zemí s nižšími ekologickými standardy **vytváří tato rizika:**

- podřizování se nižším standardům zemí, kam směřují podnikatelské aktivity českých firem;
- přijímání defetistické strategie „když na tamní trh nepronikneme my, pronikne tam Čína“;
- podporování ekologicky zastaralých podnikatelských aktivit
- významným handicapem je otázka **zapojení veřejnosti**.

Příklady „dobré praxe“

V kontrastu se špatnou praxí v České republice ohledně transparentnosti a koherence při naplňování cílů udržitelného rozvoje v oblasti zmiřování změny klimatu lze uvést **příklady**

dobré praxe v zahraničí, především z těch zemí, které, jak známo, dlouhodobě věnují pozornost tématům udržitelného rozvoje a z nich především v oblasti ekologie a zmírňování změny klimatu (skandinávské země). Konkrétně si vezměme za příklad **výroční zprávu švédské státní agentury na podporu exportu – AB Svensk Exportkredit´s (SEK´s)**

- SEK´s zmiňuje transparentně již své záměry podporovat export ve spojení s udržitelným růstem.
- SEK´s dává jasně najevo nedělitelnost (koherenci) národního a mezinárodního zájmu na udržitelném růstu.
- SEK´s v rámci své strategie udržitelnosti zvýhodňuje poskytování exportních úvěrů firmám, jejichž vedení a zaměstnanci podporují kulturu udržitelnosti.
- SEK´s jasně váže poskytování exportních úvěrů s přihlédnutím k jejich ekologickým dopadům; pro tento účel používá termín „zelené financování“, „zelené úvěrování“.
- SEK´s zahrnuje „zelené úvěrování“ mezi „klíčové indikátory“ oblasti svého působení.
- SEK´s vykazuje naplňování klíčového indikátoru „zeleného úvěrování“ přehledně v samostatné zprávě, která je začleněna do celkové výroční zprávy.
- SEK´s s jasně zveřejňuje poměr „zeleného úvěrování“ (ekologie, obnovitelné zdroje) a „fosilního úvěrování“.
- SEK´s dává jasně najevo, že při tvorbě své exportní politiky spolupracuje s veřejností. Hlasy veřejnosti a spolupracujících aktérů se projevují i ve výročních zprávách (*Voices from stakeholders*). Naplňuje tak jeden z významných požadavků udržitelného rozvoje – zapojení veřejnosti do tvorby politik.

Odpovědnost MZV za koherenci politik v oblasti zmírňování klimatické změny

MZV ČR má v gesci koordinaci aktivit státních i nestátních subjektů České republiky směrem do zahraničí, ke kterým patří i ekonomická diplomacie a státní podpora zahraničních podnikatelských aktivit. Vzhledem k **neexistenci jednotné metodiky a koherentního systému** sledování a vyhodnocování praxe exportních kreditních agentur ČR v oblasti zmírňování klimatické změny má však MZV jen malou možnost tyto agentury ovlivňovat ve výše uvedeném směru. Netýká se to jen exportních kreditních agentur, ale i širší oblasti vnějších vztahů – např. rozvojové pomoci. MZV by mělo mít zájem tuto situaci změnit a podporovat projekty, které mají ambici tuto situaci zlepšit.

Projekt Centra pro dopravu a energetiku a Ústavu mezinárodních vztahů

Centrum dopravy a energetiky ve spolupráci s Ústavem mezinárodních vztahů připravuje tuto popsanou problematiku řešit v rámci projektu v programu aplikovaného výzkumu pro společenskou vědu ÉTA agentury TAČR, který si klade za cíl vypracovat komplexní SWOT analýzu současné praxe veřejných politik ČR (národních i mezinárodních) v oblasti zmírňování změny klimatu a srovnat ji s „dobrou praxí“ ve vybraných environmentálně nejvyspělejších zemích (Německo a severské země). Hlavním výstupem by měla být (na základě příkladů „dobré praxe“ uplatitelných v ČR) **nová komplexní metodika sledování a vyhodnocování koherence veřejných politik ČR** zahrnující a) *procesy a výsledky*, b) *aktéry* (orgány státní správy, samosprávy, širší veřejnost) a *cílové skupiny* (podnikatele, jednotlivé občany a sociální skupiny). Pokud jde o MZV, tato metodika by mu sloužila jako nástroj systematického sledování koherence politik v oblasti zmírňování klimatické změny ve vnějších vztazích (exportní kreditní agentury a rozvojová pomoc). Druhým příjemcem výsledků tohoto projektu by bylo MŽP.

Příloha:

**Vzájemně se doplňující 4 směry výzkumu koherence politik při naplňování závazků ČR
v oblasti zmírňování změny klimatu**

	Vnitřní pohled (politiky a nástroje uplatňované uvnitř České republiky)	Vnější pohled (politiky a nástroje uplatňované při podpoře exportu a poskytování rozvojové pomoci Českou republikou)
Procesy	<p>Koordinace a koherence politik, nástrojů a postupů v oblasti zmírňování změny klimatu mezi orgány veřejné moci, které jsou uplatňovány uvnitř České republiky</p> <p>Porovnání s <i>best practice</i> vybraných zemí (skandinávské země, Nizozemsko, Německo)</p>	<p>Koordinace a koherence politik, nástrojů a postupů v oblasti zmírňování změny klimatu mezi orgány veřejné moci, které jsou uplatňovány při podpoře exportu a poskytování rozvojové pomoci Českou republikou</p> <p>Porovnání s <i>best practice</i> vybraných zemí (skandinávské země, Nizozemsko, Německo)</p>
Dopady	<p>Naplňování cílů a implementace politik a nástrojů v oblasti zmírňování změny klimatu a jejich důsledky uvnitř České republiky</p> <p>Sledovány dopady na 2 odvětví (doprava, energetika) a 3 cílové skupiny (podnikatelské subjekty, spotřebitelé, veřejnost)</p> <p>Porovnání s <i>best practice</i> vybraných zemí (skandinávské země, Nizozemsko, Německo)</p>	<p>Naplňování cílů a implementace politik a nástrojů v oblasti zmírňování změny klimatu a jejich důsledky při podpoře exportu a poskytování rozvojové pomoci Českou republikou</p> <p>Sledovány dopady na cílové země (do nichž směřuje export nebo rozvojová pomoc)</p> <p>Porovnání s <i>best practice</i> vybraných zemí (skandinávské země, Nizozemsko, Německo)</p>